Lewit proti Rakousku, rozsudek ze dne 10. 10. 2019 – Řádné posouzení žaloby pro pomluvu přeživšího holokaustu

Stěžovatel: Lewit

Žalovaný stát: Rakousko

Číslo stížnosti: 4782/18

Datum: 10.10.2019

Článek Úmluvy: čl. 8

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: kritika a difamace, ochrana osobnosti, respektování rodinného života, respektování soukromého života, vyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy

Český právní řád: § 10 zákona č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku (tiskový zákon)
§ 3 odst. 1, § 3 odst. 2 písm. a), § 81 a násl., § 2951 odst. 2, § 2956, § 2957 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Významnost: 2

VÝBĚR ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA PRO JUSTIČNÍ PRAXI Č. 2/2020
Lewit proti Rakousku, rozsudek ze dne 10. 10. 2019

Řádné posouzení žaloby pro pomluvu přeživšího holokaustu

Autorský komentář:

Soud v předkládaném rozsudku shledal porušení práva na soukromý život v řízení o náhradu nemajetkové újmy podle zákona o sdělovacích prostředcích v případě pejorativních vyjádření tiskového média na adresu přeživších holokaustu. Vyjádření zveřejněná v periodiku nejmenovala stěžovatele ani další žalobce osobně, nýbrž pojednávala o skupině přeživších z koncentračního tábora Mauthausen jako celku. Soud proto v otázce použitelnosti čl. 8 odkázal na svou předchozí judikaturu, dle níž je možné rovněž zasáhnout do soukromého života členů skupiny. Dále zdůraznil, že vedle negativních závazků mají při respektování soukromého života vnitrostátní orgány rovněž závazky pozitivní, a tudíž se po nich vyžaduje aktivní jednání. Stěžovatel před Soudem namítal právě nesplnění pozitivních závazků.

V otázce přijatelnosti se Soud v návaznosti na námitky vlády zabýval jednotlivými tvrzenými vnitrostátními prostředky nápravy. Dospěl v zásadě k závěru, že všechny vládou navrhované prostředky nápravy byly neúčinné, přičemž buďto nesledovaly stěžovatelův cíl, nebo na něj kladly

větší nároky ohledně důkazního břemena za nižších vyhlídek úspěšnosti. Pokud tedy stěžovatel využil prostředek, který je zjevně účinný a dostatečný co do nápravy namítaného porušení a šance na úspěch, není zapotřebí, aby usiloval o nápravu prostřednictvím dalších právních nástrojů.

Co se týče merita věci, Soud u vnitrostátních soudů spatřil různé nedostatky napříč instancemi. Podle soudu prvního stupně postrádal stěžovatel společně s dalšími žalobci aktivní legitimaci, jelikož je nebylo možné osobně identifikovat, což založil na předchozí judikatuře ohledně právního postavení skupiny. Tento závěr však nebyl judikatorně podložen za specifických okolností projednávané věci a navzdory námitkám stěžovatele se s tím vnitrostátní soudy v průběhu celého řízení nevypořádaly a neposkytly řádné odůvodnění. Přímo k publikovaným výrokům prvostupňový soud uvedl, že neměly samostatný význam, ale pouze popisovaly předchozí trestní řízení, což však opětovně nebylo v průběhu celého řízení blíže vysvětleno.

Rozsudek soudu je přínosný mimo jiné z pohledu dalšího přiblížení požadavku na vyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy, a to zejména v otázce účinnosti těchto prostředků. Řešená problematika je značně aktuální, jelikož zásahy do práva na ochranu soukromého života jsou v kontextu mediálních vyjádření pravidelně posuzovány i před českými soudy a budí pozornost nejen odborné veřejnosti. Z komparativního pohledu stojí za zmínku, že žaloby na náhradu nemajetkové újmy podle rakouského zákona o sdělovacích prostředcích jsou, jak zjistil soud při nalézání vnitrostátního práva, navzdory své civilněprávní povaze řešeny trestními soudy.

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatelem je v předmětné věci jeden z posledních přeživších holokaustu. V létě 2015 publikovalo rakouské periodikum „Aula“ článek, ve kterém byli lidé osvobození z koncentračního tábora Mauthausen označováni jako „masoví vrazi“, „zločinci“ nebo „mor“. Vnitrostátní orgány zahájily vůči autorovi článku trestní řízení, to však bylo zastaveno, načež tentýž autor v únoru 2016 informoval v novém výtisku dotčeného média o zastavení řízení spolu se zopakováním sporných výroků. Stěžovatel spolu s dalšími devíti přeživšími podal proti periodiku a autorovi článku žalobu o náhradu nemajetkové újmy podle zákona o sdělovacích prostředcích, přičemž v ní uvedli, že byli výroky obsaženými v článku z roku 2016 uraženi na cti, a to navzdory tomu, že nebyli osobně jmenováni. Upozornili, že všichni byli obětmi nacistického režimu a že byli uvězněni v Mauthausenu kvůli jejich původu a víře. Nikdy se nedopustili trestněprávně relevantních činů. Vnitrostátní soudy však žalobu a posléze i odvolání zamítly, což odůvodňovaly zejména tím, že počet osvobozených lidí z koncentračního táboru Mauthausen byl tak vysoký, že předmětné výroky nemohly způsobit žalobcům osobní újmu. Stěžovatel a ostatní žalobci tudíž postrádali aktivní legitimaci. Co se týče povahy článku z roku 2016, soudy bez dalšího odůvodnění konstatovaly, že článek z roku 2016 pouze popsal průběh a výsledek předchozího řízení a neobsahoval v porovnání s článkem z roku 2015 žádná odlišná tvrzení.

PRÁVNÍ POSOUZENÍ

1. TVRZENÉ PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY
2. Stěžovatel namítá, že rakouské soudy nesplnily svoji pozitivní povinnost plynoucí z čl. 8 Úmluvy chránit stěžovatelovu pověst a osobní integritu před nepravdivými, hanlivými prohlášeními v pravicovém periodiku „Aula“ v roce 2016. Článek 8 zní následovně:

„1. Každý má právo na respektování svého rodinného a soukromého života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případu, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení nepokojům a

zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

3. Přijatelnost
4. Použitelnost článku 8 Úmluvy
5. Soud rozhodl, že pokud jakákoli negativní stereotypizace skupiny dosáhne určité závažnosti, může mít dopad na vnímání skupinové identity, jakož i na důstojnost a sebevědomí jednotlivých členů skupiny. Právě v tomto smyslu lze spatřovat zásah do soukromého života členů skupiny (viz Aksu proti Turecku, č. 4149/04 a 41029/04, rozsudek velkého senátu ze dne 15. 3. 2012, § 58). Podle Soudu se podobné úvahy uplatní v předmětném případě bývalých vězňů Mauthausenu, kteří jako přeživší holokaustu mohou být považováni za představitele (heterogenní) společenské skupiny. Ačkoliv základním cílem čl. 8 je ochrana jednotlivce před svévolným zásahem ze strany orgánů státní moci, nemíří pouze na to, aby zabránil státu v učinění takového zásahu: vedle negativních závazků se navíc můžou uplatnit rovněž pozitivní závazky inherentně spjaté s účinným právem na soukromý život. Tyto závazky mohou zahrnovat přijetí opatření určených k zajištění respektování soukromého života i v oblasti vztahů jednotlivců mezi sebou (viz Aksu, citováno výše, § 59; Tavli proti Turecku, č. 11449/02, rozsudek ze dne 9. 11. 2006, § 28; a Ciubotaru proti Moldavsku, č. 27138/04, rozsudek ze dne 27. 4. 2010, § 50).
6. Podle Soudu skutkové okolnosti, jež jsou základem projednávané věci, spadají pod stěžovatelovo právo na soukromý život, přestože nebyl v dotčeném článku osobně jmenován (viz Aksu, citováno výše, § 58), a proto je čl. 8 Úmluvy použitelný.
7. Vyčerpání vnitrostátních opravných prostředků
8. a) Tvrzení vlády
9. Vláda tvrdí, že stěžovatel nevyčerpal vnitrostátní opravné prostředky tak, jak to vyžaduje čl. 35 odst. 1 Úmluvy. Podle jejích tvrzení mohl stěžovatel v souvislosti s článkem z roku 2015 podat civilní žalobu dle § 1330 občanského zákoníku ve lhůtě tří let a mohl uzavřít smír tak, jak to udělalo dalších deset bývalých vězňů koncentračního tábora (…). Stěžovatel však napadl článek z roku 2016 pouze v řízení podle § 6 a 8a zákona o sdělovacích prostředcích. Vzhledem k tomu, že rozsudky vynesené na základě zákona o sdělovacích prostředcích nebyly závazné pro účely následného občanskoprávního řízení podle § 1330 občanského zákoníku, mohl stěžovatel v souvislosti s článkem z roku 2016 rovněž podat žalobu podle tohoto ustanovení.
10. Vláda dále uvádí, že stěžovatelova žaloba podle § 8a zákona o sdělovacích prostředcích, kterou se domáhal náhrady nemajetkové újmy podle § 6 téhož zákona, se týkala pouze článku z roku 2016. Stěžovatel však nepodal žalobu v souvislosti s článkem z roku 2015, ačkoli byl tento článek původním zdrojem namítaných tvrzení, zatímco hlavním cílem článku z roku 2016 bylo popsat průběh trestního řízení ohledně předchozího článku. Místo toho stěžovatel nechal, co se týče článku z roku 2015, šestiměsíční lhůtu pro žalobu o náhradu nemajetkové újmy uplynout (…).
11. Vláda navíc tvrdí, že stěžovatel nevyužil právo na odpověď podle § 12 zákona o sdělovacích prostředcích ani se u soudu nedomáhal nařízení zveřejnění odpovědi vůči vlastníkovi média podle § 14 odst. 1 téhož zákona, přičemž oba tyto prostředky cílí na odstranění nepravdivých tvrzení.
12. Nakonec vláda uvádí, že stěžovatel měl možnost oznámit namítaná tvrzení státním orgánům podle § 111, 115 a/nebo § 297 trestního zákoníku. V průběhu takového trestního řízení mohl uplatnit svůj nárok na náhradu nemajetkové újmy podle § 8 zákona o sdělovacích prostředcích. Ani tento prostředek však nevyužil.
13. Vláda na základě výše uvedeného dospěla k závěru, že stížnost musí být z důvodu nevyčerpání vnitrostátních opravných prostředků prohlášena za nepřijatelnou.
14. b) Tvrzení stěžovatele
15. Stěžovatel tvrdí, že učinění právních kroků v souvislosti s článkem z roku 2015 by nebylo v projednávaném případě vhodným prostředkem k zabránění porušování jeho práv ve smyslu čl. 8 Úmluvy. V době zveřejní článku z února 2016, jenž je předmětem této stížnosti, byly veškeré

nároky v souvislosti s článkem z roku 2015 podle § 8a odst. 2 zákona o sdělovacích prostředcích již promlčeny (v návaznosti na šestiměsíční lhůtu…). Stěžovatel dále tvrdí, že nepodniknutí žádných právních kroků v souvislosti se zveřejněním dřívějšího protiprávního obsahu neodůvodňuje závěr, že právní kroky v souvislosti s jiným zveřejněným obsahem nejsou oprávněné.

16. Stěžovatel uvádí, že ani institut práva na odpověď (…) podle § 12 a násl. zákona o sdělovacích prostředcích nepředstavuje účinný prostředek nápravy ve smyslu čl. 35 Úmluvy. Účelem řízení této povahy je zajistit zcela jiný typ právní ochrany. Stěžovatel se svou žalobou podle § 6 a 8a zákona o sdělovacích prostředcích domáhal náhrady nemajetkové újmy za ponížení, které utrpěl. Naopak účelem řízení o zveřejnění odpovědi je náprava mylných informací ve sdělovacích prostředcích, přičemž nenabízí žádnou možnost finanční kompenzace. Takové řízení proto rovněž není vhodným prostředkem ke zrušení zamítavých rozsudků, a tudíž ani ke kompenzaci porušení v případě stěžovatele.
17. Stěžovatel tvrdí, že totéž platí pro civilní žalobu podle § 1330 občanského zákoníku: nebyla by s to zabezpečit finanční náhradu za nemajetkovou újmu, kterou utrpěl. Přestože nároky plynoucí ze zdržovací žaloby a nároky na náhradu majetkové škody mohou být podle § 1330 občanského zákoníku uplatněny, judikatura Nejvyššího soudu naznačovala, že není možné se tímto způsobem domáhat náhrady nemajetkové újmy. Civilní žaloba navíc nemohla vést ke zrušení rozsudků, kterými byly žaloby podle zákona o sdělovacích prostředcích zamítnuty.
18. Nakonec podle stěžovatele není účinným prostředkem nápravy ani vládou navrhované zahájení trestního řízení podle § 111 a/nebo § 115 trestního zákoníku nebo podání oznámení státním orgánům podle § 297 trestního zákoníku. Naplnění skutkové podstaty § 6 zákona o sdělovacích prostředcích vyžaduje pouze přítomnost protiprávního jednání (…). Kromě toho, ustanovení § 111 a 115 upravují trestné činy podléhající podání soukromé žaloby, tudíž se zahajují na návrh poškozeného a nikoliv úřadem státního zastupitelství z úřední povinnosti. Trestní stíhání na základě soukromé žaloby by navíc vyžadovalo důkaz o zaviněném jednání, a proto by mělo menší vyhlídky na úspěch než žaloba na náhradu nemajetkové újmy, kterou stěžovatel podal. Trestní stíhání podle § 297 trestního zákoníku by pravděpodobně taktéž nebylo úspěšné, jelikož by vyžadovalo, aby byl poškozený sám vystaven trestnímu stíhání, což nebyl případ stěžovatele.
19. c) Posouzení Soudu

(i) Obecné zásady

57. Soud připomíná, že podle čl. 35 odst. 1 Úmluvy se může věcí zabývat až po vyčerpání všech vnitrostátních prostředků nápravy. Článek 35 odst. 1 vyžaduje, aby námitky, které jsou předkládány Soudu, byly nejprve uplatněny u příslušného vnitrostátního orgánu, a to alespoň ve své podstatě a v souladu s formálními požadavky a lhůtami stanovenými ve vnitrostátním právu, dále by měly být využity všechny procesní prostředky, které by mohly zabránit porušování práv plynoucích z Úmluvy (viz Akdivar a další proti Turecku, č. 21893/93, rozsudek velkého senátu ze dne 16. 9. 1996, § 66). Pravidlo vyčerpání všech vnitrostátních prostředků nápravy – které se promítá v čl. 13 Úmluvy, s nímž je úzce spjato – je založeno na předpokladu, že pro účely namítaného porušení existuje účinný opravný prostředek. Dané pravidlo je proto nezbytnou funkční součástí tohoto systému ochrany (viz Vučković a další proti Srbsku, č. 17153/11, rozsudek velkého senátu ze dne 25. 3. 2014, § 69).
58. Povinnost vyčerpat vnitrostátní prostředky nápravy tudíž po stěžovatelích požaduje, aby obvykle využili takové prostředky nápravy, které jsou dostupné a dostatečné, pokud jde o jejich důvody ke stížnosti. Existence takových prostředků nápravy musí být dostatečně zajištěna nejen teoreticky, ale i prakticky. Pokud by tomu tak nebylo, postrádaly by požadovanou dostupnost a účinnost. Aby byl opravný prostředek účinný, musí být schopen přímé nápravy namítaného porušení ve věci a musí nabídnout přiměřené vyhlídky na úspěch (viz Gherghina proti Rumunsku, č. 42219/07, rozsudek velkého senátu ze dne 9. 7. 2015, § 85).

59. Stěžovateli, který využil zjevně účinného a dostatečného právního prostředku, nelze vytýkat, že se nepokusil využít dalších prostředků, které byly dostupné, avšak neposkytovaly o nic větší šanci na úspěch (viz Aquilina proti Maltě, č. 25642/94, rozsudek velkého senátu ze dne 29. 4. 1999, § 39). Jestliže byl vyzkoušen jeden prostředek nápravy, nevyžaduje se využití jiného, jehož účel je v zásadě stejný (viz Micallef proti Maltě, č. 17056/06, rozsudek velkého senátu ze dne 15. 10. 2009, § 58).

(ii) Uplatnění výše uvedených zásad na projednávaný případ

60. Soud poznamenává, že podle vnitrostátního práva měl stěžovatel možnost vybrat si mezi různými prostředky ochrany své pověsti před hanlivými tvrzeními (...), které budou níže přezkoumány. Soud připomíná, že cílem stěžovatele ve vnitrostátním řízení bylo: (1) přimět vnitrostátní soudy, aby rozhodly, že napadené pasáže článku z roku 2016 byly hanlivé a porušovaly jeho osobnostní práva chráněná čl. 8 Úmluvy, a nařídily dotčená tvrzení stáhnout a rozhodnutí zveřejnit; a (2) získat náhradu nemajetkové újmy, kterou dle jeho tvrzení utrpěl v důsledku hanlivého článku.

(a) Účinnost prostředků nápravy podle § 1330 občanského zákoníku a § 12 a 14 odst. 1 zákona o sdělovacích prostředcích

61. Pokud jde o argument vlády, že stěžovatel nepodal civilní žalobu podle § 1330 občanského zákoníku ve vztahu k článkům z roku 2015 a 2016, podle Soudu by to byl účinný prostředek nápravy pro první deklarovaný cíl stěžovatele, tedy stáhnutí dotčených tvrzení.
62. Co se týče jeho druhého cíle, a sice získání náhrady nemajetkové újmy, Soud považuje za nezbytné prozkoumat svou judikaturu týkající se předmětné otázky, konkrétně, zda v případech ochrany soukromého života závisí stěžovatelovo postavení oběti na neposkytnutí takové náhrady.
63. Soud připomíná svou ustálenou judikaturu v tom smyslu, že rozhodnutí nebo opatření ve prospěch stěžovatele není v principu dostačující pro odepření statusu oběti ve smyslu čl. 34 Úmluvy, pokud vnitrostátní orgány neuznaly, výslovně nebo implicitně, porušení Úmluvy a poté neposkytly adekvátní zadostiučinění (viz Nada proti Švýcarsku, č. 10593/08, rozsudek velkého senátu ze dne 12. 9. 2012, § 128). Pokud jde o zadostučinění, které je přiměřené a dostatečné k nápravě porušení práva vyplývajícího z Úmluvy na vnitrostátní úrovni, Soud toto obecně považuje za závislé na všech okolnostech případu, zejména na povaze namítaného porušení Úmluvy [viz Gäfgen proti Německu, č. 22978/05, rozsudek velkého senátu ze dne 1. 6. 2010, § 116; srov. též Scordino proti Itálii (č. 1), č. 36813/97, rozsudek velkého senátu ze dne 29. 3. 2006, § 186].
64. Pokud jde o náhradu nemajetkové újmy v případech zásahu do práva na soukromý život, Soud rozhodl, že oběť zásahu nemůže při nepřiznání peněžitého zadostučinění automaticky očekávat, že bude shledáno porušení čl. 8 Úmluvy (viz Mertinas a Mertiniene proti Litvě, č. 43579/09, rozhodnutí ze dne 8. 11. 2016, § 51; a mutatis mutandis, Kahn proti Německu, č. 16313/10, rozsudek ze dne 17. 3. 2016, § 75). Státy mohou upravovat otázky odškodnění za nemajetkovou újmu různě a určitá omezení v podobě finančních limitů nejsou sama o sobě v rozporu s pozitivními závazky státu podle čl. 8 Úmluvy (viz Mertinas a Mertiniené, citováno výše, § 51). Tímto postupem však nesmí být jednotlivec zbaven ochrany soukromého života, a toto právo tak být zbaveno své účinnosti (viz Biriuk proti Litvě, č. 23373/03, rozsudek ze dne 25. 11. 2008, § 45; a Armoniene proti Litvě, č. 36919/02, rozsudek ze dne 25. 11. 2008, § 46).
65. Zda je v konkrétním případu vhodné vedle shledání porušení rovněž přiznat náhradu nemajetkové újmy, závisí od okolností případu. Skutečnost, že stěžovateli nebyla náhrada v návaznosti na porušení jeho práva na respektování soukromého života přiznána, automaticky neznamená pochybení vnitrostátních orgánů co do ochrany tohoto stěžovatelova práva [viz Egill Einarsson proti Islandu (č. 2), rozsudek ze dne 17. 7. 2018, § 39; Rothe proti Rakousku, č.

6490/07, rozsudek ze dne 4. 12. 2012, § 78; a Küchl proti Rakousku, č. 51151/06, rozsudek ze dne 4. 12. 2012, § 95]. V případu, kdy Nejvyšší soud Kypru stěžovatelům odepřel spravedlivou náhradu za újmu způsobenou protiprávním správním aktem, aniž by poskytl dostatečné odůvodnění, však již Soud porušení čl. 8 shledal (viz Taliadorou a Stylianou proti Kypru, č. 39627/05 a 39631/05, rozsudek ze dne 16. 10. 2008, § 58). (…)

66. V této souvislosti Soud poznamenává, že pravidelně přiznává náhradu nemajetkové újmy stěžovatelům v případech porušení osobnostních práv sdělovacími prostředky (viz, mimo jiné, Armoniene, citováno výše, § 52; Biriuk, citováno výše, § 51; a Pfeifer proti Rakousku, č. 12556/03, rozsudek ze dne 15. 11. 2007, § 53). V dalších případech rozhodl, že konstatování porušení čl. 8 představuje dostatečné spravedlivé zadostučinění a náhradu nemajetkové újmy nepřiznal (viz, mimo jiné, Egill Einarsson proti Islandu, č. 24703/15, rozsudek ze dne 7. 11. 2017, § 57; a Buck proti Německu, č. 41604/98, rozsudek ze dne 28. 4. 2005, § 63).
67. Soud dospěl k závěru, že z jeho judikatury týkající se případů ochrany práva na soukromý život vyvolaných sdělovacími prostředky, jak je uvedena výše, a fortiori vyplývá, že prostředek nápravy na národní úrovni musí vnitrostátním soudům přinejmenším umožnit přiznání náhrady nemajetkové újmy, pokud je to v konkrétním případu vhodné. V důsledku toho nemůže být prostředek nápravy, který neumožňuje uplatnění nároku na nemajetkovou újmu, považován za účinný pro účely ochrany práva na soukromý život podle čl. 8 Úmluvy, což platí rovněž pro projednávaný případ.
68. Vzhledem k tomu, že cílem stěžovatele bylo dodatečně získat náhradu nemajetkové újmy plynoucí ze zveřejnění namítaných tvrzení, nemůže být civilní žaloba podle § 1330 občanského zákoníku pro tento účel považována za účinnou, jelikož judikatura Nejvyššího soudu neumožňuje v případě shledání porušení stěžovatelových osobnostních práv náhradu nemajetkové újmy přiznat (…).
69. Stejné úvahy se vztahují na prostředky nápravy podle § 12 a 14 odst. 1 zákona o sdělovacích prostředcích (viz námitky vlády v bodu 50 výše), které na rozdíl od nároků podle § 6 a 7c zákona o sdělovacích prostředcích neumožňují uplatnění nároku na náhradu nemajetkové újmy.
70. Stěžovatel tedy nebyl povinen výše uvedené prostředky nápravy využít a námitky vlády ohledně nevyčerpání vnitrostátních opravných prostředků musí být v tomto ohledu zamítnuty.

(b) Účinnost oznámení namítaných tvrzení státnímu zastupitelství podle § 297 trestního zákoníku

71. Vláda tvrdí, že stěžovatel mohl podat oznámení namítaných tvrzení státním orgánům podle § 297 trestního zákoníku (viz bod 51 výše). Soud poznamenává, že dotčená prohlášení byla v tomto ohledu již prošetřována, avšak státní zástupce byl toho názoru, že skutková podstata trestného činu nebyla naplněna. Spolkový ministr spravedlnosti později potvrdil, že zastavení řízení odpovídalo skutkovému a právnímu stavu (…). Soud proto musí dospět k závěru, že tento prostředek nápravy by nebyl účinný. Námitka vlády ohledně nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy proto musí být v tomto směru zamítnuta.

(g) Účinnost soukromé žaloby podle § 111 a 115 trestního zákoníku

72. Podle vlády mohl stěžovatel také iniciovat trestní řízení ohledně namítaných tvrzení podle § 111 a/nebo § 115 trestního zákoníku. Soud poznamenává, že tento právní prostředek úzce souvisí s podáním žaloby podle § 6 a 8a zákona o sdělovacích prostředcích (viz níže) protože pojmy „pomluva“ a „urážka“ podle § 6 zákona o sdělovacích prostředcích je zapotřebí vykládat ve smyslu § 111 a 115 trestního zákoníku (…). Jednotlivci si při uplatnění právních nároků v této oblasti mohou vybrat mezi zahájením trestního řízení na základě soukromé žaloby a podáním samostatné žaloby podle zákona o sdělovacích prostředcích, nebo využít obě tyto právní cesty současně. V případě stěžovatele měly stejný cíl, konkrétně aby byla namítaná tvrzení stažena a aby mu byla přiznána náhrada nemajetkové újmy.

73. Soud znovu opakuje, že v případě využití prostředku nápravy není vyžadováno využití dalšího opravného prostředku, který má v zásadě stejný účel (viz Micallef, citováno výše, § 58). Žaloba podle § 6 a 8a zákona o sdělovacích prostředcích vyžaduje pouze důkaz o protiprávním jednání, zatímco trestní řízení na základě soukromé žaloby rovněž vyžaduje důkaz o zaviněném jednání obžalovaného. Stěžovatel navíc uvedl důvody, proč shledal, že pravděpodobnost úspěchu při podání soukromé žaloby se pro jeho cíle zdá být nižší (viz bod 56 výše), což je volba, kterou měl za daných okolností právo učinit. Námitka vlády o nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy musí proto být i v tomto ohledu zamítnuta.

(d) Účinnost žaloby podle § 6 a 8a zákona o sdělovacích prostředcích ve vztahu k článku z roku 2015

74. Soud připomíná stěžovatelovo tvrzení, že se rozhodl podat žalobu podle § 6 a 8a zákona o sdělovacích prostředcích ve vztahu k článku z roku 2016, jelikož náhrada nemajetkové újmy způsobené tvrzenou pomluvou mu na základě § 1330 občanského zákoníku nemohla být přiznána. Ustanovení 8a odst. 2 zákona o sdělovacích prostředích vyžaduje, aby byla žaloba podána v návaznosti na první zveřejnění tvrzeného hanlivého obsahu, což je však v tomto případě podle vlády článek z roku 2015, u něhož stěžovatel nevyčerpal vnitrostátní prostředky nápravy v důsledku zmeškání lhůty šesti měsíců.
75. Soud poznamenává, že taková žaloba byla v zásadě způsobilá vést k přiznání náhrady nemajetkové újmy vedle stáhnutí hanlivých tvrzení. V době zveřejnění předmětného článku v únoru 2016 šestiměsíční lhůta (...) pro podání žaloby týkající se článku z roku 2015 (...) nicméně již uplynula. Pokud by měla být následována argumentační linka vlády, znamenalo by to, že v době zveřejnění druhého článku neměl stěžovatel k dispozici prostředek nápravy ve vztahu k prvnímu článku. Vnitrostátní soudy však neozřejmily, zda je tato lhůta, jež je navázána na „první šíření“ článku (...), vůbec v projednávaném případě opětovně zveřejněných tvrzení v novém kontextu v jiném tiskovém článku použitelná. Chybějící vysvětlení je o to důležitější, že článek byl publikován pod jiným názvem a obsahoval nové komentáře k domnělé „objektivitě státního zastupitelství“ – obsahoval tedy prvky, které nebyly v prvním článku přítomny.
76. Námitka vlády o nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy musí proto být zamítnuta taktéž v tomto ohledu.
77. K věci samé
78. Tvrzení účastníků řízení
79. Stěžovatel tvrdí, že rakouské soudy nesplnily svůj pozitivní závazek chránit jeho pověst a osobní integritu před hanlivými a nepravdivými výroky periodika Aula. Během nacistického režimu byl odlidšťující popis „mor na zemi“ (Landplage) používán ve spojení s osobami, které byly dle nacistické ideologie považovány za podřadné lidské bytosti (Untermenschen). Průměrný čtenář mohl článek z roku 2016 chápat pouze v tom smyslu, že stěžovatel byl uvězněn v koncentračním táboře na základě rozhodnutí založeného na zásadách právního státu a že ti, kteří byli z tábora osvobozeni, se nadále dopouštěli velmi závažné trestné činnosti. I za předpokladu, že tvrzení uvedená v tomto článku byla namířená proti skupině lidí, každý člen této skupiny byl dotčen závažností předmětných obvinění.
80. Vláda připomíná své argumenty ohledně přijatelnosti stížnosti. Pro zamítnutí nároku se vláda v souvislosti s předmětným řízením odvolává na rozhodnutí vnitrostátních soudů, která považuje za řádně vyargumentovaná.
81. Vláda nicméně poukazuje na to, že vylíčení tragické minulosti stěžovatele a ostatních přeživších z koncentračního tábora Mauthausen časopisem Aula tak hanebným způsobem považuje za obzvláště politováníhodné.

(...)

2. Posouzení Soudu

3. Soud připomíná, že v rámci pozitivních i negativních závazků státu podle čl. 8 je třeba dbát na spravedlivou rovnováhu mezi konkurenčními zájmy jednotlivce a společnosti jako celku; a v obou případech má stát vysokou míru prostoru pro uvážení (viz Aksu, citováno výše, § 62…). V projednávaném případu však vnitrostátní soudy nikdy nedospěly do fáze řízení, ve kterém by došlo k vyvažování konkurenčních práv, jelikož se domnívaly, že stěžovatel nemůže být osobně dotčen článkem, který reprodukuje průběh trestního řízení nebo který reprodukuje tvrzení, jež neměla samostatný význam oproti jejich prvnímu zveřejnění v roce 2015.
4. Soud prvního stupně zpočátku shledal, že žalobci neměli aktivní legitimaci k podání žaloby. Výklad vnitrostátního práva týkajícího se právního postavení skupiny založil na předchozí vnitrostátní judikatuře (…). Vnitrostátní soudy se však ještě nezabývaly specifickou otázkou, zda členové skupiny mohou být osobně dotčeni výroky směřujícími k historické události, která v daný čas zahrnovala početnou skupinu osob, ale v průběhu času se zmenšila na nepočetnou skupinu jednotlivců tak, jak je tomu v projednávaném případu. (…) Odvolací soud jakožto soud druhého a posledního stupně se k otázce právní způsobilosti nevyjádřil, a to navzdory zjevnému nedostatku ustálené judikatury, rozsáhlým argumentům vzneseným stěžovatelem v jeho původní žalobě a v odvolání (…) a skutečnosti, že zodpovězení této předběžné otázky bylo nezbytné pro posouzení opodstatněnosti žaloby. Vzhledem k tomu, že v dané otázce nebyl učiněn žádný závěr, jádro tvrzení stěžovatele – konkrétně to, že podle jeho názoru byl osobně dotčen hanlivou povahou dotčených tvrzení, jelikož se počet členů skupiny mezičasem značně zmenšil – nebylo nikdy prozkoumáno vnitrostátními soudy. Jak již bylo vysvětleno výše, soudy nepředložily relevantní a dostatečné argumenty na podporu svého stanoviska.
5. Trestní soud ve své podstatě dospěl k závěru, že článek z roku 2016 pouze popisoval průběh předběžného šetření státním zastupitelstvím a jeho výsledek. Rozhodl, že předmětná tvrzení nemají samostatný význam. Otázka, jak k tomuto závěru dospěl, zůstala nezodpovězena, přestože bylo nezbytné tento bod prozkoumat.
6. Odvolací soud výslovně uvedl, že soud prvního stupně nevysvětlil, jak dospěl k závěru, že článek z roku 2016, in dubio pro reo, neměl samostatný význam. Omezil se na pouhý souhlas s výsledkem výkladu nižších soudů, aniž by v tomto ohledu učinil jakákoli zjištění. Odvolací soud zamítl žalobu s dodatečným argumentem, že se zpráva o průběhu trestního vyšetřování nemohla nikoho dotknout, a to navzdory vlastnímu zjištění, že průměrný čtenář mohl článek z roku 2016 chápat v tom smyslu, že namítaná tvrzení jsou přípustná.
7. Soud není při zkoumání namítaných tvrzení v souvislosti s článkem z roku 2016 vnitrostátními soudy přesvědčen, že žalobci nemohli být osobně dotčeni. Celý kontext článku z roku 2016 byl velmi odlišný od kontextu článku z roku 2015: zatímco článek z roku 2015 byl zaměřen na historickou událost osvobození vězňů z Mauthausenu, článek z roku 2016 se týkal vyšetřování trestné činnosti týkající se autora článků a osoby, která podala trestní oznámení. Soud se proto domnívá, že by mělo být vyžadováno řádné odůvodnění výkladu vnitrostátních soudů.
8. Soud dospěl k závěru, že vnitrostátní soudy ve skutečnosti nepřezkoumaly meritum žaloby stěžovatele, jelikož neprovedly plný přezkum otázek ohledně aktivní legitimace a otázky, zda namítaná tvrzení měla v kontextu článku z roku 2016 stejný, nebo samostatný význam. Vnitrostátní soudy tudíž nesplnily svou procesní povinnost podle čl. 8 Úmluvy, provést úplné posouzení záležitostí, jež zasáhly do práva stěžovatele na soukromý život (viz Taliadorou a Stylianou, citováno výše, § 58). V důsledku toho došlo k porušení čl. 8.

(…)

VÝROK

Z těchto důvodů Soud jednomyslně

1. Prohlašuje stížnost za přijatelnou;
2. Rozhoduje, že došlo k porušení čl. 8 Úmluvy;

3. Rozhoduje, že žalovaný stát má zaplatit stěžovateli ve lhůtě do tří měsíců ode dne, kdy rozsudek nadobude právní moci podle čl. 44 odst. 2 Úmluvy, tyto částky:

(i) 648,48 eur a dále případnou částku daně, kterou může být stěžovatel povinen zaplatit, jako náhradu majetkové újmy;

(ii) 5 000 eur a dále případnou částku daně, kterou může být stěžovatel povinen zaplatit, jako náhradu nemajetkové újmy;

(iii) 6 832,85 eur a dále případnou částku daně, kterou může být stěžovatel povinen zaplatit, jako náhradu nákladů řízení.

…)

(Zpracovali JUDr. Robert Waltr a Mgr. Lívia Ivánková)